

Justitiedepartementet
111 52 Stockholm
Diarienummer: Ju2021/01200

Remissvar på delbetänkandet ”Föreningsfrihet och terroristorganisationer” SOU 2021:15

Forum – idéburna organisationer med social inriktning och Giva Sverige vill härmed gemensamt lämna följande synpunkter på delbetänkandet då vi tillsammans representerar en bred uppsättning av civilsamhällets organisationer i Sverige.

Forum - idéburna organisationer med social inriktning samlar nära 40 medlemsorganisationer som i sin tur består av flera tusen lokala föreningar. Forum arbetar för civilsamhällets möjligheter att verka och ofta med frågeställningar som rör olika aspekter av demokrati, välfärd och organisering. Bland Forums medlemmar finns kvinno- och tjejjourer, Sveriges Stadsmissioner, Röda Korset och Rädda Barnen. Idéburna organisationer har ofta vuxit fram när människor har sett brister och behov som det offentliga eller de privata företagen inte kunnat eller velat möta. Innovation och nytänkande är starka drivkrafter bakom idéburen verksamhet. Invånarna har hög tillit till civilsamhället, som också spelar en viktig roll i arbetet för ökad jämlikhet.

Giva Sverige är en branschförening som arbetar för tryggt givande. Våra närmare 170 medlemmar representerar en bredd av ideella organisationer med olika ändamål, av olika storlek och på olika platser i landet. Tillsammans samlade de in 9,2 miljarder kronor (2020) genom gåvor, bidrag och samarbeten från allmänheten, företag och organisationer. Giva Sverige arbetar med etisk, transparent och professionell styrning av ideella organisationer inom ramen för en omfattande Kvalitetskod. Medlemmar som uppfyllt Kvalitetskoden får använda märkningen ”Tryggt givande”.

Sammanfattning

Undertecknande organisationer välkomnar regeringens ambition att stärka arbetet mot terrorism. Terrorism är en mycket allvarlig form av brottslighet och utgör ett hot mot människors säkerhet såväl som mot demokratin. Samtidigt får arbetet mot terrorism aldrig leda till att vi försvagar själva den demokrati vi vill värna och skydda. Inskränkningar av föreningsfriheten bör därför endast göras när alla andra verktyg är uttömda. Att möjliggöra för riksdagen att i vanlig lag besluta om att begränsa föreningsfriheten kommer i det avseendet med allvarliga risker. Vi vill därför att författningsförslaget kompletteras med en mer utförlig analys och beskrivning av hur grundläggande mänskliga rättigheter och folkrättsliga regler ska kunna garanteras efter genomförd grundlagsändring. I detta ingår skrivningar som säkrar civilsamhällets organisationers rätt att finnas och verka i sårbara sammanhang.

Våra synpunkter

Vi anser att begränsningen i den grundlagsskyddade föreningsfriheten bör vara så tydlig och specifik som möjligt för att värna mot risk för framtida missbruk och säkerställa skydd för civilsamhällets roll och betydelse i ett demokratiskt samhälle. Mot bakgrund av detta vill vi framföra följande ställningstaganden, vilka vi ser som förutsättningar för att grundlagsändringen ska ge önskat resultat.

Forum och Giva Sverige delar Svenska Röda Korsets uppfattning att författningsförslaget bör inkludera en tydlig skrivning om att opartiska humanitära civilsamhällesorganisationers verksamhet inte får kriminaliseras efter föreslagen grundlagsändring. Att opartiska humanitära organisationer har en rätt att erbjuda humanitärt stöd under väpnad konflikt och i enlighet med de humanitära grundprinciperna är väl etablerat i folkrätten och genom statspraxis och har tydliggjorts i samtliga tidigare svenska författningsförslag och bör således även tydliggöras i detta. Opertiska humanitära organisationer har en unik roll och ansvar att erbjuda sjukvård och andra former av humanitärt stöd till alla utan att ta ställning till parterna i konflikten. Detta stöd måste därför kunna ges till de som är i störst humanitärt behov oavsett om dessa insatser, direkt eller indirekt, skulle kunna komma personer till godo som bedöms vara del av, eller på något sätt understödja, en terroristorganisation. Att behöva kontrollera mottagaren av t.ex. sjukvård, eller välja bort vissa personer, skulle strida mot folkrättsliga grundprinciper och fördröja humanitära insatser öka hotbilden mot personal som arbetar i väpnad konflikt.

Forum och Giva Sverige vill även se att författningsförslaget inkluderar en tydlig skrivning om att det måste vara fortsatt möjligt för organisationer i civilsamhället att arbeta socialt förebyggande och våldspreventivt bland människor i utanförskap utan att riskera att kriminaliseras. Civilsamhällets organisationer är inte sällan intimt förbundna med sårbara sammanhang, och är ofta viktiga preventiva krafter som står nära utsatta miljöer där tilliten är låg, där våld finns och där människor kan se politisk extremism eller kriminalitet som ett alternativ.

Författningsförslaget bör tydliggöra innebörden i, samt ge exempel på, de begrepp som används i begränsningsregeln, däribland "deltagande", "terrorism", "sammanslutning" och "understödjande". Detta på ett sådant sätt att det finns en direkt koppling mellan deltagandet, kriminella handlingar och uppsåt. Detta är direkt avgörande för att författningsförslaget ska kunna kännetecknas av både tydlighet och kontinuitet. I detta avseende anser vi att de allmängiltiga begreppen i själva begränsningsregeln bör kompletteras med klagörande exempel på vad som avses med respektive begrepp.

Stockholm, 2021-06-16

Maria Alsander
Kanslichef, Forum

Charlotte Rydh
Generalsekreterare, Giva Sverige